
Splinter in de ziel

SIETSE DE VRIES

De oorsprong van 'Tolaat de Vlogodre Kijwt' van cabaretier Mark van de Veerdonk ligt in Friesland, in 'It wrede paradys' van Hylke Speerstra. Volgende week vrijdag in De Lawei in Drachten.

Om aan de beslomeringen van alledag te ontkomen, trok Mark van de Veerdonk (51) vorig jaar twee maanden door Nieuw Zeeland. Een gesprek met een Nederlandse vrouw die twaalf, dertien jaar eerder bij een Nieuw-Zeelandse boer was ingetrokken zette hem op het spoor van 'heimwee' als onderwerp van een theaterprogramma. Hij werd cabaretier - 'Tolaat de Vlogodre Kijwt' is zijn twaalfde programma - in het midden van de jaren tachtig. Cabaret was nog een tamelijk ondergeschikt genre in de Nederlandse theaters. Mark van de Veerdonk, student sociale geografie aan de Utrechtse Universi-

teit, wist uit ervaring dat hij mensen aan het lachen kon maken. Van de aandacht die dat opleverde - veronderstelt hij jaren later - genoot hij.

„Het was de tijd dat iedereen het nog over De Grote Drie had en dat Freek de Jonge en Herman Finkers in opkomst waren. De laatste heb ik nog meegemaakt met zeven mensen in de zaal. Ik ben begonnen door een hele rij buurthuizen te bellen en te zeggen dat ik voor 200 gulden wel een avond wilde komen. Toen moest ik mijn eerste programma nog maken.”

Café

Tegenwoordig lijkt iedereen cabaretier te willen worden. „Van de week kwam er na een voorstelling een jongen naar me toe met de vraag welke zendmicrofoon ik gebruik. Waarom hij dat wilde we-

ten? Hij wou zelf cabaretier worden. Toen heb ik hem uitgelegd dat hij aan de verkeerde kant begon. Ik wilde alleen maar cabaretier zijn. Ik heb hem aangeraden eerst maar eens op een biljart te klimmen om te zien of hij de mensen in het café bij de bar weg kan krijgen.” Inmiddels is Mark van de Veerdonk in Noord-Brabant wereldberoemd en worden zijn shows door 700.000 mensen bekeken als de regionale omroep ze uitzendt. In Friesland speelt hij zijn programma's steevast in Drachten en Bolsward, zijn enige optreden in de Leeuwarder Harmonie was in 1988. „In het zuiden van het land speel ik in de grote zaal, boven de rivieren in de kleine zaal. Vorig jaar speelde ik de ene dag in Heeswijk-Dinther in de openlucht voor twaalfhonderd mensen, de volgende dag in Zeewolde voor twaalf.”

‘Een beetje mafketelcabaret’ noemt hij zijn eigen genre. „Mijn belangrijkste doel is de mensen aan het lachen maken, als ze er iets van opsteken is het meegenomen. Mijn programma’s, zeg ik altijd, zijn geschikt voor zowel mensen met het IQ van een grondeekhoorn als voor Nobelprijswinnaars.”

Het idee voor ‘Tolaat de Vlogodre Kijwt’ kreeg hij, zoals gezegd, in Nieuw Zeeland. In een fjord vlakbij het vorige week door een aardbeving getroffen Christchurch raakte hij met de Nederlandse Debby Egan in gesprek over het verschijnsel heimwee. „Ze vertelde dat ze daar weinig last van had, behalve bij belangrijke gebeurtenissen.

Toen ze van haar kinderen beviel bijvoorbeeld, moest ze steeds aan mensen in Nederland denken met wie ze haar emoties graag had willen delen.”

Kat

„We hadden het over de verschillende soorten heimwee, zoals katten- en hondenheimwee. Katten hebben heimwee naar een plek, honden naar mensen. Als ik de hond meeneem naar een voorstelling en we komen ’s avonds thuis, dan racet hij het hele huis door op zoek naar mijn vriendin. Een kat doet dat niet.”

„Als kind had ik verschrikkelijk veel last van heimwee. Ik kon me geweldig op de vakanties verheugen, maar als we honderd meter van huis waren, zat ik al hartverscheurend te huilen achter in de auto. De eerste weken in Nieuw Zeeland had ik ook van die momenten dat ik me afvroeg: wat doe ik hier eigenlijk, ik ken hier geen mens.”

„Van eerdere reizen wist ik dat ik altijd drie weken nodig heb om los te komen van thuis. Maar het gekke is dat als die heimwee na die drie weken over is, ik van thuis begin te dromen. Over mijn vader bijvoorbeeld, die al 32 jaar dood is.”

Een van de eerste dingen die hij na thuiskomt deed, was googlen op het woord ‘heimwee’. Het leidde hem naar het Heimweefestival in Haarlem in 2005, ‘De heimweefabriek’ van psycholoog Douwe Draaisma en ‘Het wrede paradijs’ van Hylke Speerstra. Mark van de Veerdonk: „Maar kom daar maar eens aan. Het was overal uitverkocht, uiteindelijk heb ik op Marktplaats nog een exemplaar op de kop kunnen tikken.”

Emigratie

Hij heeft het hele boek gelezen,

maar werd het meest getroffen door een van de eerste hoofdtukken, ‘Crescendo’. Het vertelt het verhaal van de emigratie in 1948 van Hindrik Jeens Baron als jongen van veertien uit Opende naar Michigan. Het ging hem niet om de omzwervingen van de familie of het succes van de emigrant die het tot hoogleraar schopte, maar enkel en alleen om het afscheid.

Het gezin Baron in de keuken, de gordijnen dicht, vader die de klok stilzet. De fanfare die komt spelen, vader die de emoties niet aankan en zich stilletjes terugtrekt. Van de Veerdonk heeft in zijn programma de feiten deels naar zijn eigen hand gezet. De manier waarop vader Baron de muziek beleeft, heeft hij echter bijna letterlijk uit het boek (Nederlandse vertaling) overgenomen.

„De ynterpretaasje fan Jeen Sytse Baron wie dy fan: earst in ynhâlden krêft, dan in stadich ta bloei kommen, folge troch in suver hast magistrale utering fan libbenskrêft. Hiel

Crescendo fiede yn dizze Au Printemps de maitiid troch de lea lûken. Se blaasden it stik mei ynmoed.”

Dat ‘Au Printemps’ heeft Van de Veerdonk niet kunnen vinden, daarvoor in de plaats heeft hij ‘Air’ van Bach genomen, een stuk waarin hij dezelfde opbouw herkent. Waar bij Baron sprake is van een fanfare, draaft in de cabaretvoorstelling een harmonie op. Dat past beter bij Bach en bij Brabant.

Om die laatste reden heeft hij de kerkelijke splitsing van synodaal en vrijgemaakt gereformeerd maar buiten beschouwing gelaten. Hij begreep er niets van en gaat ervan uit dat de gemiddelde Brabantse katholiek geen belangstelling heeft voor theologisch haarkluiven in protestantse kring.

Thuishunker

In ‘Tolaat de Vlogodre Kijwt’ is niet een Friese familie het slachtoffer van die heimwee, maar een Brabantse. Het doel van de reis is niet Amerika, maar Nieuw Guinea. Het dorp dat ze verlaten, heet niet Opende, maar Slabroek, de vijftig inwoners tellende woonplaats van de cabaretier. „Als ze op de loopplank van het schip staan en de zon voor het laatst in Nederland zien ondergaan, beseffen ze waar ze de rest van hun leven aan zullen lijden: thuishunker.”

„Het gaat bij mij altijd om mensen met een splinter in hun ziel. De zoektocht naar die splinter staat centraal in al mijn programma’s. Die splinter is iets wat zeurt, iets wat onderhuids smeult. De pijn is iedere keer weer anders, in ‘Tolaat

de Vlogodre Kijwt’ heet die pijn heimwee.”

Van de Veerdonk heeft via Keunstwurk in Leeuwarden inmiddels een aantal kleine podia in Friesland benaderd met het aanbod daar te komen spelen. Hij heeft het gevoel dat hij het verhaal over zijn emigrant daarmee thuis brengt.

In 2012 is in Opende de opening van het Barontheater, dat er kan komen door de financiële steun van Hindrik Jeens (Henry) Baron. Een aantal mensen uit Opende komt vrijdag een kijkje nemen in De Lawei om te beoordelen of ‘Tolaat de Vlogodre Kijwt’ een geschikte openingvoorstelling is voor het Baron Theater.

Mark van de Veerdonk: „Dat zou ik een hele grote eer vinden.”

Mark van de Veerdonk maakt cabaret van ‘It wrede paradys’